

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

د هديې، قربانۍ او ذبحې احكام

پښتو

بشتو

أحكام الهدى والأضاحي والتذكية

د مسجد الحرام او مسجد نبوي د ديني چارو د رياست تر مشرۍ لاندې
علمي کمېټه

أَحْكَامُ الْهَدْيِ وَالْأَضَاحِي وَالتَّذَكِّيَةِ

د هديي، قرباني او ذبحي احكام

اللَّجَنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِرِئَاسَةِ الشُّؤْنِ الدِّيْنِيَّةِ بِالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

د مسجد الحرام او مسجد نبوي د ديني چارو د رياست تر مشرئ
لاندې علمي كمېټه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د هديې، قرباني او ذبحي احكام

مقدمه

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على المبعوث رحمة للعالمين، وعلى آله وصحبه ومن استنَّ بسنته، واهتدى بهديه إلى يوم الدين، أما بعد:

دا يو لنډ پېغام دی چې د مسلمان لپاره پکې د هديې، قرباني او ذبحي احكام بيان شوي دي، موږ دا د حرمينو شريفينو زيارت کوونکو ته راټول کړي تر څو د خپل دين په اړه پوهه او بصيرت ولري، له کريم او منان ذات؛ الله تعالى څخه هيله لرو چې دغه رساله گټوره او د خپلې خوښۍ لامل وگرځوي، بېشکه هغه تر ټولو غوره هغه ذات دی چې سوال ترې کېږي او تر ټولو سخي ذات دی چې هيله ترې کيږي.

د ژبو په برخه کې د اسلامي محتوا د خدماتو د ټولنې علمي کمېټه

د هديې او قرباني احكام

هدي: هر هغه څاروی او يا بل څه ته ويل کيږي چې د حرم لپاره ډالۍ کيږي او پکې حلاليزي لکه اوبنان او داسې نور؛ دا نوم ځکه ورکړل شوی دی چې د الله سبحانه تعالى لپاره د ډالۍ په توگه وړاندې کېږي.

أضحية (د همزي په ضمي او کسري سره): هغه څه چې د اختر په ورځ او د تشريق په ورځو کې الله تعالى ته د تقرب

لپاره ذبح کيږي.

ټولو مسلمانانو د دې دواړو په مشروعيت اجماع کړې ده. تر ټولو غوره هدي: اوبنان او بيا غواگانې دي پدې شرط چې ټوله (پوره) ډالۍ شي؛ د لورې بيې او غوښې د ډېروالي له امله چې غريبانو ته يې گټه رسېږي، بيا پسونه.

د هر ډول څاروي څخه غوره هغه دی چې چاغ او ښه وي، بيا هغه چې قيمت يې ډېر وي؛ د الله تعالى د دې وينا پر اساس:

﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ شَعْبَرِ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ (٣٢)

ژباړه: (دغه) (حکم بيان شو) او څوک چې د الله د نښو تعظيم وکړي، نو بېشکه دا د زړونو له تقوی څخه ده. [سورة الحج: ٣٢].

او په پسونو کې يوازې جذع منل کيږي؛ جذع هغه دی چې شپږ مياشتنۍ وي، او له نورو څارويو (اوبنانو، غواگانو او وزو) څخه ټنډه شرط دی، ټنډه په اوبنانو کې: هغه ده چې پنځه کاله يې پوره وي، او په غواگانو کې ټنډه هغه ده چې دوه کاله يې پوره وي. او په بزو کې ټنډه هغه ده چې يو کال يې پوره کړی وي.

او په هدی کې پسه د يو کس لپاره بسنه کوي، خو په قربانۍ کې پسه د يو کس او د هغه د کورنۍ لپاره کافي دی، او په هدي او قربانۍ کې يو اوبن يا يوه غوا د اوو کسانو لپاره بسنه کوي؛ د جابر بن عبدالله رضي الله عنهما د حديث پر اساس چې وايي:

«نَحَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْحُدَيْيَةِ الْبَدَنَةَ عَنْ سَبْعَةٍ، وَالْبَقَرَةَ عَنْ سَبْعَةٍ».

«مور د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د حديبي په کال کې یو اوبن د اوو کسانو او یوه غوا د اوو کسانو له خوا ذبحه کړل». او په بل لفظ کې:

«خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُهْلَيْنِ بِالْحَجِّ فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْتَرِكَ فِي الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ كُلُّ سَبْعَةٍ مِّنَّا فِي بَدَنَةٍ».

«مور د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره حج ته لاړو، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم مور ته امر وکړ چې په هر اوبن او غوا کې دې اوه کسان سره شریک شي». او په بل لفظ کې راځي:

«حَجَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَرْنَا الْبَعِيرَ عَنْ سَبْعَةٍ، وَالْبَقَرَةَ عَنْ سَبْعَةٍ».

«مور د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره حج ته لاړو، نو مور یو اوبن د اوو کسانو له خوا او یوه غوا د اوو کسانو له خوا ذبحه کړل».^(۱)

د ابو ایوب انصاري رضي الله عنه د حدیث له مخې، کله چې له هغه څخه پوښتنه وشوه: د رسول الله صلى الله عليه

(۱) مسلم روایت کړی دی.

وسلم په وخت کې قرباني څنگه کېدله؟ نو هغه وويل:

«كَانَ الرَّجُلُ يُضَحِّي بِالشَّاةِ عَنْهُ وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، فَيَأْكُلُونَ، وَيُطْعَمُونَ، حَتَّى تَبَاهَى النَّاسُ فَصَارَتْ كَمَا تَرَى».

"يو سړي به د ځان او خپلي کورنۍ له خوا يو پسه قرباني کاوه، نو له هغه به يې خوړله، او نورو ته به يې هم غوښه ورکوله، تر دې چې خلکو ځان ښودنه پيل کړه او هر څه هغه ډول شول لکه څنگه چې ته گورئ"^(۱).

او پسه د اوښ يا غوا له اوومې برخې څخه غوره دی.

يوازې هغه څاروی چې له ناروغۍ، معلوليت يا کمزورۍ څخه سالم وي، د قربانۍ او هدې لپاره جايز دی؛ نو په هغه څاروي قرباني نه کيږي چې يوه سترگه يې چوپه وي او ښکاره ږوندوالی ولري، او په پوره ږنده هم قرباني نه کيږي، او په ډنگره؛ هغه چې هډوکي يې پوچ وي او ماغزه ونلري، گوډه چې د روغو سره تگ نشي کولی، او کنډاسه چې مخکيني غاښونه يې له بيخه وتلي وي، او وچه چې غولانځه يې د زوروالي له امله وچه شوې وي، او ناروغه چې ناروغي يې په څرگنده توگه ښکاره وي، دليل يې د براء بن عازب رضی الله عنه حديث دی چې وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم زموږ په منځ کې ودرېد او ويې فرمايل:

«أَرْبَعٌ لَا تَجُوزُ فِي الْأَضَاحِي: الْعَوْرَاءُ الْبَيْنُ عَوْرَهَا، وَالْمَرِيضَةُ

(۱) ترمذي او ابن ماجه روايت کړی.

الْبَيْنُ مَرَضُهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيْنُ ظَلْعُهَا، وَالْعَجَفَاءُ الَّتِي لَا تُنْقِي».

"په قرباني کې څلور شيان جائز نه دي: هغه څاروی چې بنسټه یې ښکاره وي، هغه څاروی چې څرګنده ناروغي ولري، هغه چې څرګند ګوډوالی ولري، او هغه څاروی چې شیدې نه کوي"^(۱).

امام ترمذي رحمه الله وايي: "او پر همدې د اهل علمو عمل دی"^(۲).

د تمتع هدیه او د قرباني د ذبحې وخت د اختر له لمانځه څخه وروسته پیلېږي او د تشریق تر وروستيو ورځو پورې دوام لري، د صحیح قول پر بنسټ.

که چېرته د تمتع یا قران هدی وي، او یا قرباني وي، نو مستحب ده چې یوه برخه وځوري، یوه برخه پالې کړي او یوه برخه یې صدقه ورکړي؛ د الله تعالی د دې وينا پر اساس:

﴿...فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ﴾

(نو له هغو نه تاسو هم وځورئ او په تنګلاسي فقیر یې هم وځورئ). [سورة الحج: ۲۸].

د جبران د هدې په اړه، کومه چې: د احرام د ممنوعه اعمالو د ترسره کولو یا د واجب پرېښودلو له امله کیږي؛ له هغې څخه باید هېڅ و نه ځوري.

او څوک چې غواړي قرباني ورکړي؛ نو کله چې د

(۱) ابو داود، ترمذي، نسائي او ابن ماجه روايت کړي.

(۲) ترمذي روايت کړی.

ذوالحجې لومړۍ لسيزه پيل شي؛ تر هغه چې قرباني يې نه وي کړې، له خپلو ويښتانو او نوکانو څخه دې هيڅ شی نه اخلي؛ د رسول الله صلی الله عليه وسلم د دې وينا پر اساس:

«إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ، وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُضَحِّيَ؛ فَلَا يَأْخُذْ مِنْ شَعْرِهِ وَلَا مِنْ أَظْفَارِهِ شَيْئًا، حَتَّى يُضَحِّيَ».

"هر کله چې د ذوالحجې لومړۍ لس ورځې پيل شي او ستاسو څخه څوک قرباني کول غواړي، نو تر هغه چې قرباني يې نه وي کړې، بايد له خپلو ويښتانو او نوکانو څخه وانخلي" ^(۱)

که څوک د دې څخه کوم يو ترسره کړي، نو د الله تعالی څخه دې بخښنه وغواړي، پرته له دې چې کومه کفاره پرې وي.

د هدې، قربانۍ او د نورو څارويو د حلالو طريقه په لاندې ډول ده:

۱- ذبح کوونکی بايد مسلمان، هوبنيار او عاقل يا کتابي وي، ذبح کوونکی بايد د ذبحي نيت ولري، او له الله تعالی پرته بل چاته ذبح ونه کړي، د ذبحي او نحر په وخت کې "بسم الله" ووايي، د حلالولو وسيله تيزه وي، نه دا چې د غاښ يا نوک څخه جوړه شوې وي، او وینه بايد پر خپل ځای و بهېږي، ذبح کوونکی بايد شرعي اجازه ولري (يعنی د ذبحي اجازه

(۱) مسلم روايت کړی.

ولري).^(۱).

۲- غوره قرباني بايد انتخاب کړي، او د بشپړې او ښې قرباني کوښښ وکړي؛ ځکه چې

«صَحَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ، أَقْرَنَيْنِ، ذَبَحَهُمَا بِيَدِهِ، وَسَمَّى، وَكَبَّرَ، وَوَضَعَ رِجْلَهُ عَلَى صِفَاحِهِمَا».

" رسول الله صلى الله عليه وسلم دوه سپين، ښکروړ او غټ پسونه قرباني کړل، دواړه يې په خپلو لاسونو حلال کړل، د الله نوم يې پرې واخېست، بسم الله يې وويله او خپله پښه يې د هغوی پر ورمېرونو کېښوده"^(۲).

۳- له (څاروي) سره د احسان کولو په موخه هغه څه وشي چې د حلالي پر مهال پير ونه خوريږي لکه: د حلالي لپاره تېزه چاره کارول، او په زوره او چټکۍ سره يې په مړۍ تېرول؛ ځکه موخه دا ده چې ژر يې ساه په بشپړه توگه وويستل شي پرته له دې چې وربريږي؛ دليل يې د شداد بن اوس رضي الله عنه حديث دی چې وايي: ما د رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دوه خبرې يادې کړي دي چې فرمايلي يې دي:

«إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا

(۱) أحكام الأضحية د علامه محمد بن عثيمين، (مخ ۵۶ - ۸۷).

(۲) بخاري، او مسلم روايت کړي.

الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلْيُحَدِّثْ أَحَدُكُمْ شَفَرَتَهُ، فَلْيُرِخْ ذَبِيحَتَهُ».

«الله تعالى په هر شي نرمي کول فرض کړي دي، نو کله چې وژنه کوي، په ښه توګه وژنه وکړي، او کله چې ذبح کوي، په ښه توګه ذبح وکړي، خپله چاره تېره کړي، او خپلي ذبيحي ته ارامي ورکړي»^(۱).

او د څاروي په مخ کې چاره تېره کول مکروه دي؛ له ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې وايي:

أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَدِّ الشَّفَارِ، وَأَنْ تُوَارَى عَنْ الْبَهَائِمِ، وَقَالَ: «إِذَا ذَبَحَ أَحَدُكُمْ؛ فَلْيُجْهَزْ».

«نبي صلى الله عليه وسلم حکم کړی چې چاره تېره کړي، او له څارويو څخه يې پټه وساتي، او فرمايلي يې دي: "کله چې ذبح کوي، پوره چمتوالی ونيسي»^(۲).

۴- که قرباني اوښ وي؛ نو په ولاړه يې حلال کړي چې کين لاس يې تړلی وي؛ دليل يې د عبد الله بن عمر رضي الله عنهما حديث دی: «هغه يو سړی وليده چې خپل د قرباني اوښ يې د حلالولو لپاره په ګونډو کړی و، نو ورته يې وويل: "ويي دروه په داسې حال کې چې تړل شوی وي، ځکه دا د محمد

(۱) مسلم روايت کړی.

(۲) احمد، او ابن ماجه روايت کړي دي.

صلی الله علیه وسلم سنت دي" ^(۱).

۵- که قرباني له اوبښ څخه پرته بل څه وي، نو پر کين اړخ يې ځملوي او په ورمېز يې پښه ږدي؛ تر څو په ښه توگه ذبحه ترسره شي؛ دليل يې د انس رضي الله عنه حديث دی چې وايي:

«صَحَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَبْشَيْنِ، أَمْلَحَيْنِ، أَقْرَيْنِ، ذَبَحَهُمَا بِيَدِهِ، وَسَمَّى، وَكَبَّرَ، وَوَضَعَ رِجْلَهُ عَلَى صِفَاحِهِمَا».

«رسول الله صلى الله عليه وسلم دوه برگ ښکروړ پسونه قرباني کړل، په خپل لاس يې حلال کړل، بسم الله او الله اکبر يې پرې وويل، او خپله پښه يې د هغوی دواړو په ورمېرونو کېښودله» ^(۲).

۶- د ذبحې او نحر پر مهال بسم الله ويل واجب دي، دليل يې د الله تعالى دا وينا ده:

﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ أَسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ﴾ ^(۱۱۸)
نو تاسو له هغې (مذبوحې) څخه خورئ چې پر هغې د الله نوم ياد شوی وي، که چېرې تاسو د هغه پر آيتونو ايمان درلودونکي ياست. [سورة الأنعام: ۱۱۸]، او د الله تعالى دغه وينا:

(۱) بخاري، او مسلم روايت کړی.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذَكِّرْ اِسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَاِنَّهُ لَفِسْقٌ وَاِنَّ الشَّيْطٰنَ لَيُحُوْنُ اِلَى اَوْلِيَآيِهِمْ لِيَجْدِلُوْكُمْ وَاِنْ اَطَعْتُمُوْهُمْ اِنَّكُمْ لَمُشْرِكُوْنَ﴾

او تاسو له هغې (مذبوحې) څخه خوراك مه كوي چې پر هغې باندې د الله نوم نه وي ياد كړى شوى او بېشكه دا (خوراك كول) خامخا فسق او نافرمانى ده او بېشكه يقيناً شيطانان خپلو دوستانو ته وسوسې اچوي، د دې لپاره چې له تاسو سره جگړه وكړي او كه چېرې تاسو د هغوى اطاعت وكړئ، (بيا نو) بېشكه تاسو (هم) خامخا مشركان يئ. [سورة الأنعام: ۱۲۱]، او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم دغه وينا:

«مَا أَنْهَرَ الدَّمَ وَذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ؛ فَكُلُوهُ مَا لَمْ يَكُنْ سِنًا وَلَا ظُفْرًا».

«هغه (خاروی) چې وینه یې جاري شي او د الله نوم پرې واخیستل شي، نو هغه وخورئ، پرته له دې چې د غاښ یا نوک په وسیله ذبح شوی وي»^(۱).

او تکبیر «الله اکبر» سره له تسميې (بسم الله) ویل مستحب دي؛ د جابر رضي الله عنه د حديث له مخې چې وايي: زه په لوی اختر کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره په مصلی کې حاضر وم، کله یې چې خطبه پای ته ورسوله، له منبر څخه راښکته شو یو نر پسه ورته راوړل شو، رسول الله صلى

(۱) بخاري او مسلم روایت کړي.

الله عليه وسلم هغه په خپل لاس ذبح کړ او وېې فرمايل:

«بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، هَذَا عَنِّي وَعَنْ مَنْ لَمْ يُضَحَّ مِنْ أُمَّتِي».

"بسم الله والله اکبر، دا زما او د هغه چا له خوا دی چې
زما په امت کې یې قرباني نه وي کړي" ^(۱).

۷- د ستوني، مری او دوه رگونو (ودجینو) پرې کول او
د وینې بهېدل: امام ابن باز رحمه الله وايي: «د اوښانو، غوايانو
او پسونو شرعي ذبح درې حالتونه لري:

لومړی حالت: ذبح کوونکی ستونی، مری او دواړه ودجین
(رگونه) پرې کوي، چې دا تر ټولو بشپړه او غوره ذبحه ده،
که دا څلور شیان پرې شي؛ نو د ټولو علماو په نزد دغه ذبحه
حلاله ده.

دویم حالت: حلقوم، مری او یو ودج (رگ) پرې کول، دا
هم حلال؛ صحیح او پاک دی، که څه هم د لومړي حالت څخه
ښکته دی.

دریم حالت: یوازې ستونی او مری پرې کول، پرته له
ودجینو (دوه رگونو) څخه، چې دا هم صحیح دی، او یو شمېر
علماو قبول کړی دی، د هغوی دلیل د رسول الله صلی الله
عليه وسلم دغه حدیث دی:

«مَا أَنْهَرَ الدَّمَ وَذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلُوا، لَيْسَ السِّنُّ وَالظُّفَرُ».

«هغه (څاروی) چې وینه یې وبهیري او د الله نوم پرې
واخیستل شي، نو هغه وخورئ، پرته له هغه چې د غاښ یا

(۱) ابو داود، او ترمذي روایت کړي، او الباني صحیح بللی.

نوک په وسیله ذبحه شوی وي»^(۱)، او په دې مسئله کې همدا راجح دی»^(۲).

له الله تعالی څخه سوال کوو، هغه څه مو چې زده کړي گټور وگرځوي، او هغه څه را زده کړي چې گټور وي؛ بېشکه هغه سخي او کریم ذات دی، وصلي الله وسلم علی نبینا محمد و علی آله وسلم تسلیماً کثیراً.

(۱) بخاري او مسلم روایت کړي.

(۲) وگورئ: مجموع فتاوی ابن باز (۱۸ / ۲۶).

رسالة الحرمين

د حرمين پیغام

د مسجد الحرام او مسجد نبوي زیارت کونکو لپاره لارښود
مواد په ژبو کې

